

Noordje, op weg naar thuis

*Bovenregionaal Plan Noord-Holland,
van afbouw JeugdzorgPlus naar opbouw alternatieven*

November 2024

Gemeente
Amsterdam

BOVENREGIONAAL
EXPERTISENETWERK
JEUGD
NOORD HOLLAND

www.beenw.nl THUIS VOOR NOORDJE

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Managementsamenvatting	3
1. Inleiding	5
1.1 Leeswijzer	5
1.2 Aanleiding en context	5
2. Visie en stand van zaken	7
2.1 De gezamenlijke visie en opgave	7
2.1.1 Landelijk	8
2.1.2 Visie Jeugdhulpregio's 2021- heden	8
2.1.3 Bovenregionale samenwerkingsverbanden	9
2.2. Inzet	11
3. Doelgroepen, zorglandschap en (door)ontwikkeling	14
3.1 Doelgroepen	14
3.2 Het zorglandschap	15
3.3 Onderzoeken, lopende projecten en initiatieven	19
3.3.1 Onderzoek Eén op één plaatsingen	19
3.3.2 Regioplannen transitie verblijf jeugdzorg	19
3.3.3 Haalbaarheidsstudie KVVJ	20
3.3.4 Extra Ondersteunende Voorziening	21
3.3.5 Onderzoek en kennisdeling Intensief ambulante teams	22
3.3.6 Bestuurlijke verkenning Onderwijs en Jeugdhulp	23
3.3.7 Bovenregionale ondersteuningsteam KVV	24
3.3.8 Plaatsingscoördinatie en digitale ondersteuning	25
3.3.9 Digitale innovatie	26
3.3.10 Afbouw JZ+ Expect Jeugd	27
3.4 Onderwijs en zorg	27
3.5 Alternatieven, facilitering en ondersteuning	28
4. Vervolgstappen en conclusie	32
4.1 Overzicht van de te ondernemen acties 2024-2028	32
4.2 Conclusie	35
Colofon	36
Auteurs:	36

Managementsamenvatting

De JeugdzorgPlus in Noord-Holland is in een ingrijpende transitie, waarbij de focus verschuift van gesloten jeugdzorg naar preventie, ambulante zorg en kleinschalige woonvoorzieningen. Het doel is om tegen 2030 geen jongeren meer in geslotenheid te plaatsen. Het voorliggende plan beschrijft de huidige situatie, de gezamenlijke visie en de noodzakelijke stappen om deze ambitie te realiseren.

Voor de periode 2024-2028 is er €295 miljoen beschikbaar gesteld vanuit de Hervormingsagenda Jeugd voor de transitie van JeugdzorgPlus. Noord-Holland ontvangt specifieke uitkeringen (SPUK) om frictiekosten te dekken en de transitie te coördineren, waarbij Amsterdam als coördinerende gemeente optreedt.

De transitie beoogt zorg en onderwijs te bieden in een thuisnabije, veilige en liefdevolle omgeving. Dit vereist een verschuiving van grootschalige gesloten instellingen naar kleinschalige, open voorzieningen en versterking van preventie en ambulante zorg.

De visie wordt ondersteund door vier kernbewegingen:

- 1 Kleinschalige zorgvoorzieningen
- 2 Open zorg waar mogelijk
- 3 Zorg dichtbij huis
- 4 Beperking van verplaatsingen van jongeren.

Deze aanpak is gebaseerd op landelijk en regionaal beleid, waaronder de Hervormingsagenda Jeugd en het programma "Een Thuis voor Noordje" (TvN), dat richtlijnen biedt voor de transitie. Samenwerking tussen jeugdzorg, onderwijs, gemeenten en Gecertificeerde Instellingen is hierbij essentieel. Niet alleen de locatie en vorm van opvang, maar ook onderwijs speelt een cruciale rol in het bieden van 'continuïteit en nabijheid' voor jongeren.

De transitie brengt uitdagingen met zich mee, zoals het verbeteren van het gebruik van de Verklarende Analyse, het vinden van duurzame financiering en het verbeteren van de dagelijkse zorgpraktijk. Er wordt gewerkt aan het verminderen van gesloten plaatsingen en het versterken van ambulante zorg, met als doel een duurzame zorginfrastructuur voor de toekomst.

Het programma TvN richt zich op vijf specifieke doelgroepen met complexe problematiek, waarvoor regionaal zorgaanbod nodig is.

De afbouw van JeugdzorgPlus vraagt om alternatieve zorgmodellen, met specifieke aandacht voor jongeren met een forensisch profiel én de noodzaak voor betere toeleiding, monitoring en afstemming met lokale partijen.

Verschillende initiatieven en projecten worden uitgevoerd om de transitie te ondersteunen, zoals het ontwikkelen van kleinschalige zorggroepen en het verbeteren van de zorgkwaliteit. Acties omvatten onder andere het organiseren van zorgplekken voor terugkerende jongeren, het in kaart brengen van frictiekosten en het versterken van de samenwerking tussen zorgaanbieders. De voortgang wordt continu gemonitord en bijgesteld op basis van beschikbare middelen en gezamenlijke resultaten.

De transitie van de JeugdzorgPlus in Noord-Holland is een langdurig en complex proces, maar door gerichte planning, samenwerking en flexibiliteit kan het doel van een zorgsysteem zonder gesloten jeugdzorg in 2030 worden gerealiseerd. Het uiteindelijke doel is het bieden van de best mogelijke zorg voor kwetsbare jongeren, met een focus op duurzame en innovatieve zorgmodellen.

1. Inleiding

1.1 Leeswijzer

De JeugdzorgPlus in Noord-Holland is in transitie. De problematiek rond gesloten jeugdzorg en de behandeling van en onderwijs aan jongeren met complexe zorgvragen vraagt om een fundamentele doorontwikkeling. De focus is verschoven van gesloten, grootschalige instellingen naar preventie, ambulante zorg en onderwijs, en kleinschalige woonvoorzieningen (KVV's). Dit zet zich door; de ambitie is dat in 2030 geen enkel kind meer in geslotenheid geplaatst wordt.

Het voorliggende plan van gemeenten, aanbieders, het onderwijs en de gecertificeerde instellingen (GI) schetst de huidige situatie rondom de gesloten jeugdzorg, de gemeenschappelijke visie en de concrete stappen die worden gezet en welke nog nodig zijn om de verdere transitie te realiseren. Het doel van de transitie is om uiteindelijk te komen tot een zorglandschap waarin jongeren en hun gezin met complexe zorgvragen in Noord-Holland optimaal geholpen worden.

1.2 Aanleiding en context

In het kader van de Hervormingsagenda¹ is €295 miljoen uit het gemeentefonds vrijgemaakt voor de af- en ombouw van JeugdzorgPlus (2024-2028), omdat er behoefte is aan landelijke regie om dit deel van het zorglandschap te sturen.

Het doel is om vanaf 2030 nul kinderen gesloten te plaatsen. Hiervoor heeft het kabinet reeds in 2020 €33,5 miljoen beschikbaar gesteld voor de (vastgoed)transitie, namelijk de overgang van de huidige accommodaties gesloten jeugdhulp door sluiting of verbouwing naar meer kleinschalige woonvormen voor jeugdigen met een machtiging voor gesloten jeugdhulp.

¹ Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028, 2023

Om de transitie verder vorm te geven is het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) voornemens om in het najaar van 2024 via een specifieke uitkering (SPUK) de eerder vrijgegeven middelen beschikbaar te stellen voor de coördinatie van de transitie en in de eerste plaats voor het dekken van de bijbehorende frictiekosten.

VWS heeft per landsdeel coördinerende gemeenten aangewezen om de uitvoering van de SPUK-regeling in goede banen te leiden. In Noord-Holland is Amsterdam aangewezen als coördinerende gemeente.

Als coördinerende gemeente zal Amsterdam de beschikbare middelen aanvragen op basis van de SPUK-regeling die naar verwachting in het najaar van 2024 gepubliceerd wordt. De coördinerende gemeente heeft tot eind december 2024 de tijd om een aanvraag te doen namens het landsdeel Noord-Holland.

Dit plan vormt de basis voor de aanvraag van de benodigde financiering om de jeugdzorg in Noord-Holland verder te versterken. Er is al veel werk verricht om de kwaliteit van de jeugdzorg te verbeteren, met concrete initiatieven en plannen die deze kwaliteit verder verhogen. Met de beschikbaar gestelde SPUK-middelen kan het landsdeel blijven investeren in noodzakelijke doorontwikkelingen, zoals het uitbreiden van preventieve maatregelen en het verbeteren van de samenwerking met netwerkpartners. Dit plan biedt inzicht in de huidige situatie, evenals in lopende initiatieven en ontwikkelingen die bijdragen aan de duurzame toekomst van de jeugdzorg in Noord-Holland.

Tegelijkertijd met de SPUK-regeling is er voor drie onderwijscoalities in Noord-Holland een subsidie beschikbaar om het onderwijs te laten aansluiten op de af- en ombouw JeugdzorgPlus en te ontwikkelen alternatieven. De uitvoering van het voorliggende bovenregionale plan zal in samenwerking met het onderwijs plaatsvinden.

2. Visie en stand van zaken

2.1 De gezamenlijke visie en opgave

Jeugdigen en hun gezin met complexe en meervoudige problemen verdienen goede zorg en goed onderwijs in een liefdevolle omgeving, bij voorkeur thuis en op hun eigen school of in een omgeving die zoveel mogelijk op thuis lijkt, zoals een pleeggezin of een gezinshuis. Als dat niet kan, wonen zij in een kleinschalige voorziening.

Als doel is gesteld om de huidige grootschalige gesloten jeugdhulpinstellingen om te bouwen naar kleinschalige (gesloten) voorzieningen in 2025 én passende alternatieven te ontwikkelen (ook door andere (l)vb)zorgorganisaties) én om in 2030 zo dicht mogelijk bij nul gesloten plaatsingen te komen. Deze ambitie is gebaseerd op de constatering dat jongeren de gesloten jeugdhulp ervaren als te repressief, onveilig en weinig liefdevol, terwijl er tegelijkertijd ook jongeren en ouders zijn die aangeven dat gesloten jeugdhulp wel de bescherming en veiligheid biedt die soms tijdelijk nodig is.

Om voor al deze jongeren goede zorg en onderwijs te leveren, zijn vier bewegingen nodig:

- 1) van grootschalig naar kleinschalig;
- 2) van gesloten naar zoveel mogelijk open - zo lang als nodig, zo kort als mogelijk;
- 3) van uithuisplaatsen naar zo thuis mogelijk;
- 4) van veel verplaatsingen van een kind naar zo min mogelijk verplaatsingen.

De afgelopen jaren is er een daling geweest van het aantal plaatsingen in de gesloten jeugdhulp. Deze daling moet verder worden bestendigd, versterkt en mogelijk worden gemaakt. Daarbij wordt ingezet op preventie en ambulante zorg. Waar residentiële jeugdhulp nog nodig is, zullen enkel kleinschalige open residentiële vormen die zo regionaal mogelijk zijn georganiseerd, worden gerealiseerd.

De aansluiting van het onderwijs op deze ingezette beweging vraagt de komende jaren aandacht. Voor jongeren betekent het dat zij onderwijs ook zo thuis mogelijk ontvangen. Voor de thuisnabije scholen betekent dit dat zij als volwaardig partner betrokken blijven bij beeldvorming, analyse en het vormgeven en uitvoeren van het programma voor deze jongeren.

2.1.1 Landelijk

De Hervormingsagenda Jeugd 2023 – 2028 (HAJ) verwoordt de bovenstaande opgave. Hierin is opgenomen om residentiële jeugdhulp, waaronder gesloten jeugdhulp, terug te dringen en te transformeren. Door het versterken van het gewone leven, het vergroten van de veerkracht van ouders en kinderen, en door passende alternatieven in te zetten, ontstaat een beweging waarin minder beroep wordt gedaan op de residentiële jeugdhulp. Het uiteindelijke doel is dat er minder jeugdigen uit huis geplaatst worden in een residentiële voorziening en, indien dit toch nodig is, zij wonen in een zo thuis mogelijke omgeving.

2.1.2 Visie Jeugdhulpregio's 2021- heden

In het kader van de 'Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020' zijn in 2021 en opvolgende jaren toekomstperspectieven ² geschetst door de jeugdhulpregio's in Noord-Holland. In deze perspectieven wordt de ambitie uitgesproken om van grootschalig naar kleinschalig, van gesloten naar zoveel mogelijk open en van uithuisplaatsen naar zo thuis mogelijk te komen. Deze ambitie is in de regio's voor een deel al gerealiseerd.

De toekomstperspectieven kunnen worden samengevat als volgt:

- Het voorkomen van uithuisplaatsingen door vroegtijdige interventie, onder andere door versterking van lokale teams en intensieve ambulante zorg.
- De afbouw van gesloten JeugdzorgPlus tegen 2030, met focus op kleinschalige, open en gezinsgerichte alternatieven.
- Het bevorderen van de uitstroom uit geslotenheid.

² Toekomstperspectief JeugdzorgPlus NHN 2021, Toekomstperspectief JeugdzorgPlus Zuid Kennemerland en IJmond 2021, Toekomstperspectief JeugdzorgPlus Amsterdam-Amstelland, Haarlemmermeer, Zaanstreek-Waterland en Gooi- en Vechtstreek, Transformatievisie JeugdzorgPlus 2023 – Alkmaar, Kop van Noord-Holland, West-Friesland

- Het stoppen van doorplaatsingen van jeugdigen. De expertise wordt naar de jongeren, hun gezinnen, de scholen of jeugdhulpteams gebracht.
- De verbetering van de zorg voor jongeren met complexe problematiek door specialistische voorzieningen en meer (netwerk)samenwerking.
- De integratie van onderwijs en zorg, met de nadruk op doorlopende leerlijnen.

Uit bovenstaande blijkt dat de af- en ombouw JeugdzorgPlus en residentieel onderwijs feitelijk een tweeledige focus heeft, namelijk:

1. het realiseren van open en kleinschalige alternatieven voor die jeugdigen die na een maatregel (rechterlijk besluit) gesloten jeugdhulp ontvangen en
2. het opbouwen en/of verder realiseren van ondersteunende en faciliterende alternatieven om te voorkomen dat een maatregel of gesloten plaatsing (bij herhaling) nodig is.

Naast de focus op het realiseren van alternatieven vanuit het eerste perspectief, is inzet noodzakelijk op het tweede perspectief. Beide zijn nodig om de ambities te behalen.

2.1.3 Bovenregionale samenwerkingsverbanden

In Noord-Holland hebben aanbieders, gemeenten, GI's, samenwerkingsverbanden en ervaringsdeskundigen zich verbonden aan het plan "Een Thuis voor Noordje" (TvN) en in het bijzonder aan de daarbij vastgestelde leidende principes.

Daarnaast hebben samenwerkende gemeenten in Noord-Holland zich verenigd in BORN (Bovenregionaal Netwerk van samenwerkende jeugdregio's in NH).

TvN en BORN hebben gezamenlijk opgetrokken met het Bovenregionaal Expertise Netwerk Jeugd Noord-Holland (BEN NH) die de beweging en ambities heeft versterkt en de uitvoering ervan heeft gefaciliteerd en versneld.

De beweging en ambitie is om jongeren met complexe vraagstukken zo thuis mogelijk op te laten groeien. Deze ambitie sluit naadloos aan op het doel van de SPUK-regeling om toe te werken naar nul gesloten plaatsingen in 2030.

Dit is tegelijkertijd de kern van onze gezamenlijke opgave.

Het plan TvN is eind 2021 tot stand gekomen. In dit plan zijn de noodzakelijke stappen geschetst om passende hulp voor jeugdigen met een complexe hulpvraag in te vullen. Recent zijn de aanvankelijk 10 leidende principes van TvN samengevat naar 5 leidende principes³.

Deze 5 leidende principes van TvN vormen samen de basis van dit plan voor de verdere afbouw van de gesloten jeugdhulp:

- 1) Noordje groeit zo thuis mogelijk en zo veilig mogelijk op
- 2) Noordje blijft op de eigen school
- 3) We brengen expertise naar Noordje, naar het gezin en naar school toe
- 4) We werken gelijkwaardig en luisteren oordeelloos
- 5) We doen dit (samen)lerend - Lerend Ontwikkelen

Opgemerkt moet worden dat ook of zelfs juist de onderwijscoalities er naar streven dat Noordje naar haar eigen school blijft gaan. Na een rechterlijke machtiging wordt de leerling verplicht ingeschreven in residentieel onderwijs, wat leidt tot plaatsbekostiging (landelijk in plaats van via het Samenwerkingsverband). Dit zorgt nog wel voor heel wat hoofdbrekens in het land qua financiering en wetgeving.

³ In concept april 2024 - status november 2024: nog ter vaststelling

Het feit dat BEN NH zich verbonden heeft aan TvN en de RET's daarin heeft meegenomen, maakt dat de veranderbeweging zich voedt. Gevoed door de praktijk van de casuïstiek die bij de RET's op tafel komt, die door het BEN in rode draden wordt vertaald en door Noordje wordt omarmd en leidend wordt gemaakt in wat het netwerk te doen heeft in attitude, analyse en het bieden van zorg. Zo wordt een lerende loop gevormd waarin ook de wetenschap wordt betrokken. Dát is de beweging waarop in dit plan wordt voortgeborduurd én in alles wordt benut.

2.2. Inzet

De doorontwikkeling van de (gesloten) jeugdhulp is beschreven in de Hervormingsagenda Jeugd waarbij het doel is om kinderen en hun gezin centraal te stellen in het beleid in alle aanpalende domeinen. Dit betekent dat er een maatschappij-brede aanpak nodig is om de behoefte aan jeugdhulp te voorkomen. Tegelijkertijd wordt ingezet op een verbetering van het jeugdhulpstelsel zelf. De verdere om- en afbouw van het residentieel verblijf is een voorwaardelijk, maar niet voldoende, onderdeel van de maatregelen in de hervormingsagenda die hieraan moeten bijdragen.

Eind 2024 wordt ter bevordering van de doorontwikkeling een nieuwe specifieke uitkering (SPUK) verwacht. Door de verschillende stakeholders, VWS, VNG en Jeugdzorg Nederland zijn er bestuurlijke afspraken gemaakt⁴. De middelen in de SPUK- regeling zijn in de eerste plaats bedoeld om de afbouw van de JeugdzorgPlus mogelijk te maken en kunnen worden ingezet voor de dekking van de frictiekosten die hiermee gepaard gaan.

Voor Noord-Holland geldt dat een groot deel van de afbouw al is gerealiseerd en dat de frictiekosten die in het verleden zijn gemaakt, deels zijn gedekt door de voorgaande SPUK. Voor de resterende kosten hebben gemeenten en aanbieders van de gesloten jeugdhulp (Levvel, Parlan en iHub) destijds oplossingen gezocht binnen hun eigen begroting en in het betreffende boekjaar. Veel aanbieders hebben hierdoor fors ingeteerd op hun eigen vermogen.

De nieuwe SPUK-middelen bieden een kans om, daar waar de doorontwikkeling vertraagt, te versnellen, waarbij de focus ligt op betere routes (planvorming) met jeugdigen en ouders en het zorglandschap, zonder daarbij de context uit het oog te verliezen.

⁴ Bestuurlijke afspraken Transformatie Gesloten Jeugdhulp 20240619

Met de context wordt bedoeld dat het herinrichten van het zorglandschap niet los gezien kan worden van ontwikkelingen die nodig zijn bij het onderwijs, het domein overstijgend samenwerken, de ontwikkelingen ten aanzien van de toegang en triage en de bekostiging van alternatieven en ondersteunende/ faciliterende initiatieven. Jeugdhulpaanbieders kunnen dit dus niet alleen.

De manier van werken van met name de GI's en de Regionale Veiligheids Teams (RVT) én de zorginhoudelijke doorontwikkeling zijn essentieel voor wat er mogelijk en nodig is ten aanzien van het zorglandschap.

Anders verwoord: het aanpakken van problemen bij de bron, voordat ze zich ontwikkelen tot grotere uitdagingen ('StroomOp' werken) is noodzakelijk. Als er niet StroomOp wordt gewerkt en er niet wordt geïnvesteerd in hulp bij gezinnen thuis en betere onderwijs- en dagprogramma's voordat een maatregel nodig is, dan blijft het 'dweilen met de kraan open' aan de achterkant. StroomOp werken eist domein overstijgend werken, dus in samenwerking met onderwijs, GGZ, volwassenenzorg, veiligheid en jeugd.

De ontwikkelingen die in de context van de routes in het benodigde zorgaanbod nodig zijn, zijn onderdeel van de netwerksamenwerking TvN. Alle partijen binnen deze netwerksamenwerking zijn gecommitteerd en staan achter deze transitie.

Samen met TvN wordt gewerkt aan het inventariseren van betrouwbare data en wordt de 0-situatie vastgesteld. Tegelijkertijd ligt er een grote verantwoordelijkheid bij alle individuele deelnemers aan TvN om de transitie in de eigen organisatie of gemeente verder te communiceren, vorm te geven en te realiseren.

De beoogde beweging, zoals beschreven in het bovenregionale plan Een Thuis voor Noordje, heeft zich doorgezet en blijft zich ook doorzetten. Dit heeft in de praktijk geleid tot grote wijzigingen in de wijze van zorgverlening, de samenwerking tussen zorgverleners, de samenwerking tussen GI's, gemeenten/jeugdregio's en de betrokkenheid van het onderwijs. Dit is ook merkbaar in de verandering van samenwerking en planvorming vanaf de eerste signalen, het fysieke zorgaanbod, het onderwijs voor deze doelgroep en het werken vanuit een meer integrale blik op basis van goede beeldvorming (preventief). Vanaf het begin is hierbij een Verklarende Analyse (VA)⁵ van belang. Deze dient dan ook aantoonbaar aanwezig en gevolgd te zijn (als een maatregel eventueel nodig is).

⁵ Wat is een VA - <https://mailchi.mp/amsterdam/ben-noordje-samen-de-verklarende-analyse>

Concreet gaat het over:

- Onderwijs als essentiële bouwsteen - de drie coalities Voortgezet Onderwijs in Noord-Holland zijn vertegenwoordigd. Elke onderwijs-coalitie is samen met jeugdhulp en gemeenten bezig om jeugdigen zo veel mogelijk een ononderbroken school-loopbaan te bieden en aan de eigen school verbonden te laten. Vertegenwoordiging van andere onderwijsvormen (SO, SBO en MBO) is een aandachtspunt.
- Triage en Toegang - te vaak worden kinderen uit huis geplaatst zonder dat er een degelijke VA ligt, wat leidt tot slechte alternatieven die vaak schadelijker zijn voor de jeugdige dan thuis wonen. De brede invoering van de VA en het trainen van professionals hierop is een belangrijk aandachtspunt.
- Domein overstijgend samenwerken - zonder de volwassen hulpverlening (zowel Wmo, WLZ als volwassen GGZ) gaat de transitie niet lukken.
- Financiën (kosten en financiering) - er moet helderheid komen over wat de alternatieven kosten en of en hoe gemeenten dit vervolgens, gezamenlijk, bekostigen.

Aangaande dit laatste punt moet worden opgemerkt dat hier vanzelfsprekend ook een verantwoordelijkheid ligt bij de zorgaanbieders. Gekomen moet worden tot een betaalbare en toekomstbestendige exploitatie. Ook geldt dat hier nog vraagstukken liggen voor het onderwijs en de bekostiging van alternatieven voor residentieel onderwijs op lange termijn. Vast staat dat de huidige werkwijze, de benadering van de jongeren en het zorgaanbod momenteel onvoldoende aansluiten op de zorgbehoefte. Dagelijks wordt geleerd hoe de zorg en het onderwijs nog beter kan. Daarnaast blijkt dat de nodige randvoorwaarden om deze transitie planmatig in te vullen, wel inhoudelijk zijn uitgedacht, maar nog niet toepasbaar zijn of gerealiseerd in de dagelijkse praktijk van het jeugdstelsel.

3. Doelgroepen, zorglandschap en (door)ontwikkeling

3.1 Doelgroepen

Thuis voor Noordje richt zich op een specifieke groep jeugdigen voor wie op dit moment geen geschikte woning en/of behandeling beschikbaar is. De hulpvragen in deze groep zijn zeer divers, regelmatig complex en de eigen jeugdregio heeft vaak geen passend antwoord. Voor een aantal meer homogene doelgroepen⁶ is er in Noord-Holland onvoldoende passende jeugdhulp aanwezig. Dit zijn vijf doelgroepen van jongeren die moeite hebben om een passende plek te vinden waar zij veilig en op een ontwikkelingsgerichte manier kunnen opgroeien.

De doelgroepen zijn:

- 1) Jonge jongens, tussen de 7 en 12 jaar. Bij deze groep is vaak sprake van trauma, hechtingsproblematiek en soms een lichte verstandelijke beperking (LVB). Deze jongens komen uit een onveilige gezinssituatie en worden gezien als te complex voor een pleeggezin of gezinshuis. Ze zijn vaak te jong om in een gesloten voorziening geplaatst te worden of om in te stromen in een open kleinschalige woonvoorziening (KWV).
- 2) Meisjes met externaliserende problematiek, 14 jaar en ouder. Bij deze meisjes komt vaak suïcidaal gedrag voor, automutilatie, wegloupedrag en drugsgebruik. Hierdoor lijkt de gesloten jeugdzorg vaak de enige oplossing.
- 3) Meisjes met ernstige eetproblematiek, tussen de 12 en 16 jaar. Zij worden vaak van plek naar plek doorverwezen, zoals het ziekenhuis, de ggz-crisisafdeling, de HIC, of ze staan op een wachtlijst. Hun problematiek is (nog) te ernstig om thuis te verblijven, en er ontbreekt een plek waar ze in de tussentijd kunnen verblijven en waar gewerkt wordt aan normalisatie.

⁶ Jaarrapportage BEN-NH, 2023

- 4) Jongeren met een forensisch profiel, tussen de 17 en 23. Zij vertonen agressief, externaliserend gedrag, en er kan ook sprake zijn van LVB. Door de afbouw van JeugdzorgPlus is er geen gangbaar alternatief voor verblijf meer in Noord-Holland. Door de sluiting van landelijk opererende voorzieningen en de focus op plaatsingen binnen het eigen landsdeel, moet er op korte termijn een passend zorgaanbod worden ontwikkeld voor deze doelgroep binnen Noord-Holland. Bij het ontbreken van alternatieven kan het aantal justitiële plaatsingen toenemen.
- 5) Jongeren met verslavingsproblematiek, waarbij ook sprake kan zijn van LVB. Verslaving wordt vaak gezien als een contra-indicatie voor opname in een verblijfsvoorziening. Door de afbouw van JeugdzorgPlus is er ook voor deze groep geen gangbaar alternatief meer voor plaatsing in Noord-Holland.

Voor al deze (en toekomstige) doelgroepen geldt dat er een passend zorgaanbod moet worden ontwikkeld, omdat JeugdzorgPlus wordt afgebouwd en er wordt gekozen om deze jongeren in Noord-Holland te behandelen in plaats van buitenregionaal (buiten Noord-Holland) te plaatsen.

3.2 Het zorglandschap

In vergelijking met andere landsdelen is Noord-Holland vergevorderd in de transitie van de gesloten jeugdhulp. De afbouw van grootschalige gesloten locaties, zoals de Koppeling (Levvel) in Amsterdam en het Transferium (Parlan) te Heerhugowaard, is afgerond waarbij beide locaties zijn gesloten. De volgende stap richt zich op de verdere opbouw van alternatieven om ervoor te zorgen dat kinderen zo thuis mogelijk opgroeien en naar hun eigen school blijven gaan.

Hierna volgt een overzicht van het huidige (gesloten) zorgaanbod.

Gesloten residentieel zorgaanbod

Het huidige aanbod voor kinderen met een complexe ondersteuningsbehoefte bestaat uit:

Aanbieder	Locatie	Aantal plekken	Toelichting
iHUB	Antonius, Castricum	18	3 groepen van 6 gemengd
Levvel	Pinq, Amsterdam	12	Meisjes, sexe specifieke problematiek
Levvel	Gandhi, Duivendrecht	6	Jongens, forensisch en/of LVB
Levvel	Cruijff, Duivendrecht	6	Gemengde groep
Levvel	Obama, Duivendrecht	6	Gemengde groep
Parlan	Velserbroek	5	Gemengde groep, vanaf 12 jaar
Parlan	IJmuiden	4 + 3	Gemengde groep, vanaf 12 jaar
Parlan	Beverwijk	4	Gemengde groep, vanaf 8 jaar
Totaal		64	

Inzet op gezinsondersteunende zorg

Er worden initiatieven ondernomen om ondersteuning te bieden aan gezinnen, met als doel uithuisplaatsingen te voorkomen. Elke regio in Noord-Holland heeft initiatieven die hieraan bijdragen. Hoewel het lastig is om direct de relatie tussen deze initiatieven en de afname van het aantal uithuisplaatsingen aan te tonen, blijft het aantal plaatsingen in jeugdzorgplus afnemen.

Kleinschalige woonvoorzieningen

In Noord-Holland is de om- en afbouw van gesloten voorzieningen voor JeugdzorgPlus (JZ+) instellingen met voortvarendheid vormgegeven. Relatief grote leefgroepen zijn vervangen door kleinschalige, persoonlijke woonomgevingen voor jongeren.

Op dit moment zijn 19 kleinschalige woonvoorzieningen (KWV's) operationeel voor jongeren met meervoudige complexe problematiek, waarbij stagnerende ontwikkeling en (dreigende) onveiligheid vaak voorkomen.

Na drie jaar pionieren door zorgaanbieders is een brede evaluatie uitgevoerd door middel van interviews en deskresearch⁷. De resultaten zijn positief: de meeste jongeren in de KVV's ontwikkelen zich goed en beschouwen hun woonplek als thuis. Het succes komt mede door het relatiegerichte model, dat onvoorwaardelijke acceptatie en wederzijds vertrouwen centraal stelt.

In de eerste jaren moesten medewerkers zich aanpassen; vooral degenen die in het oude model werkten, hadden moeite met de omslag. Door gerichte toerusting en selectie is de nieuwe aanpak echter steeds effectiever geworden.

Een zorgvuldige matching en voorbereiding van jongeren voor hun toetreding tot een KVV zijn cruciaal. Goed voorbereid en met een verklarende analyse, landen jongeren beter. Wanneer er vooraf een stevig ambulant team in het gezin van de jongere is betrokken, kan plaatsing in een KVV zelfs worden voorkomen. Als plaatsing alsnog noodzakelijk is, is de overgang voor de jongere makkelijker en zijn de resultaten beter.

KVV's ontvangen relatief veel kinderen met (extreem) agressief gedrag, die vaak al meerdere verhuizingen tussen zorglocaties achter de rug hebben. Daarnaast zijn er ook jongeren met een ernstige internaliserende problematiek. De relatiegerichte methode blijkt op beide groepen een positieve invloed te hebben. Ook is het gunstig om een mix van verschillende soorten jongeren en problematieken in één KVV te hebben.

De begeleiding van jongeren met (extreem) agressief gedrag blijft een uitdaging, vooral in de beginfase, wat soms heeft geleid tot uitplaatsingen. Belangrijke oorzaken hiervoor waren een gebrek aan ervaring met het relatiegericht werken, structurele onderbezetting en onvoldoende aandacht voor het proces van matchen en voorbereiden.

Het vertrouwen dat een jongere mag blijven, helpt de agressie te verminderen.

Medewerkers vinden echter dat de huidige veldnormen niet flexibel genoeg zijn voor relatiegericht werken en dat het wettelijk kader waarbinnen de inspectie moet werken, te knellend is.

KVV's zijn in principe geschikt voor jongeren met diverse problematiek, behalve bij bijzondere psychologische situaties. Voor jongere kinderen is een gezinshuis vaak een beter alternatief. Ook de doorstroom naar zelfstandig wonen en vervolgzorg vereist aandacht.

⁷ Opbrengsten 3 jaar pionieren met Kleinschalige Woonvoorzieningen in Noord-Holland - Evaluatierapport, Mei 2024

Onderwijs en dagbesteding zijn belangrijke succesfactoren, maar voor oudere jongeren is dit niet altijd passend. Er wordt geëxperimenteerd met afstandsonderwijs en onderwijs op locatie, wat goed aansluit bij de betrokken jongeren.

Hoewel de meerwaarde van kleinschalige woonvoorzieningen evident is, staat de financiële dekking van de KWV's in Noord-Holland onder druk. Dit roept vragen op over de structurele haalbaarheid en continuïteit. Zonder voldoende financiële waarborgen is de toekomst van deze zorgvorm op (langere) termijn onzeker..

Doorontwikkeling

De druk op de residentiële voorzieningen is hoog. Hoewel enige druk begrijpelijk is, wordt, gezien de afbouw van landelijke plekken voor deze doelgroep, de ambulantisering en ondersteuning in gezinnen steeds belangrijker. Tegelijkertijd is er een behoefte aan alternatieve uitbreidingen van residentiële capaciteit. Dit vraagt aandacht voor open alternatieven voor jeugdigen die voorheen gesloten werden geplaatst, evenals voor maatregelen die voorkomen dat zo'n plaatsing noodzakelijk wordt. De ontwikkeling van deze alternatieven vereist een actieve betrokkenheid van gemeenten en onderwijs..

Specifieke aandacht is nodig voor moeilijk te plaatsen jongeren met een forensisch achtergrond (doelgroep 4). In de praktijk worden deze jongeren vaak geplaatst in kleinschalige justitiële woonvoorzieningen of gesloten jeugdvoorzieningen, maar er wordt nog te vaak uitgeweken naar buitenregionale plekken, zoals Harreveld in Gelderland. Jaarlijks worden daar 6 tot 8 jongeren uit Noord-Holland geplaatst.

Er wordt erkend dat buitenregionale plaatsingen vaker voorkomen dan wenselijk, wat continuïteit van zorg en contact met het netwerk belemmert. De ervaring met de sluiting van ZIKOS-plekken en onderzoek naar één-op-één plaatsingen in Noord-Holland benadrukt het belang van een zorgvuldig toeleidingsproces en monitoring. Het ontbreken van goede beeldvorming (Verklarende Analyse) en een duidelijk kader voor de duur van inzet kan leiden tot een vergrote kans op het uitblijven van perspectief en negatieve ontwikkelingen bij kind en gezin.

3.3 Onderzoeken, lopende projecten en initiatieven

Er zijn in het landsdeel Noord-Holland verschillende projecten, plannen en onderzoeken uitgevoerd of nog gaande, die zich richten op de ontwikkeling, toekomst, afbouw en knelpunten binnen de JeugdzorgPlus of die dit raken.

De verkregen inzichten en resultaten dragen bij aan de transitie en zijn een wezenlijk onderdeel van de bovenregionale aanpak. Hieronder volgt een beknopte uiteenzetting van een aantal van deze projecten⁸.

3.3.1 Onderzoek Eén op één plaatsingen

Uit recent onderzoek⁹ naar één op één plaatsingen in Noord Holland wordt duidelijk dat verdere afbouw van de gesloten jeugdzorg een risico vormt voor een toename van één op één plaatsingen. Deze plaatsingen zijn kostbaar, maar helpen bovenal niet en zijn zelfs beschadigend voor de jongeren in kwestie.

Belangrijke zorgen zijn daarbij: het ontbreken van een zorgvuldig opgestelde Verklarende Analyse (VA) van afdoende niveau, onvoldoende doordacht handelen bij een ontstane crisis op een reguliere verblijfsplek en het ontbreken van perspectief op alternatieve verblijfsvormen en normalisering. Deze problemen zouden te allen tijde moeten worden voorkomen.

3.3.2 Regioplannen transitie verblijf jeugdzorg

De acht jeugdhulpregio's in Noord-Holland hebben elk hun eigen diverse plannen en projecten gericht op de transitie van het jeugdstelsel. Deze regioplannen worden ontwikkeld om jeugdhulp efficiënter te organiseren, de zorg te verbeteren en te voldoen aan de specifieke behoeften van jongeren en gezinnen in hun regio. Elk regioplan bevat doelstellingen en acties die aansluiten op nationale en regionale prioriteiten, zoals het verminderen van uithuisplaatsingen en het versterken van ambulante zorg.

Voorbeelden hiervan zijn:

1. Project Transformatie Verblijf Amsterdam-DUO

De regio Amsterdam-DUO, bestaande uit de gemeenten Amsterdam, Diemen, Uithoorn en Ouder-Amstel, richt zich op de transformatie van verblijfsvoorzieningen in de jeugdzorg, opgesteld in een collectieve Ontwikkelagenda.

⁸ Dit overzicht is niet uitputtend. De uitvraag naar alle regionale projecten zal binnenkort worden gedaan.

⁹ Een-op-een jeugdhulpplaatsingen Noord-Holland, September 2024, in opdracht van TvN/BENNH

Het doel is om verblijf in instellingen zoveel mogelijk te beperken door meer in te zetten op (intensieve) ambulante begeleiding, zodat jongeren thuis kunnen blijven wonen of in kleinschalige, gezinsgerichte voorzieningen worden geplaatst als verblijf noodzakelijk is. Hierbij wordt gebruikgemaakt van pilots, zoals de centrale aanmelding voor verblijf, met als doel betere samenwerking tussen zorgaanbieders, meer inzicht in zorgvragen en efficiëntere budgettering.

2. Houtskoolschets West-Friesland

De regio West-Friesland werkt ook aan de transformatie van het jeugdzorgstelsel en gebruikt een "houtskoolschets" als visuele weergave en planinstrument om de toekomst van jeugdzorg in de regio vorm te geven. De regio richt zich op het creëren van een integrale, samenhangende werkwijze, waarbij zorg meer gebiedsgericht wordt georganiseerd, dicht bij de leefomgeving van de jongeren en hun gezinnen. Het plan in West-Friesland legt de nadruk op samenwerking tussen gemeenten, zorgaanbieders en andere betrokken partijen om de zorg te normaliseren, kleinschaliger en duurzamer te maken. Hierbij wordt gekeken naar het aanbod van ambulante zorg, pleegzorg en gezinshuizen en naar manieren om het aantal uithuisplaatsingen en plaatsingen buiten de regio te beperken

Alle regio's werken in lijn met de landelijke doelstellingen zoals het Toekomstscenario voor Jeugd en de transformatie van residentiële jeugdzorg naar meer kleinschalige, gezinsgerichte vormen van zorg. Regioplannen zoals die van Amsterdam-DUO en West-Friesland zijn belangrijke voorbeelden van hoe de jeugdhulpregio's in Noord-Holland actief werken aan de hervorming van het jeugdstelsel.

3.3.3 Haalbaarheidsstudie KJVJ

In het najaar van 2024 wordt een haalbaarheidsstudie¹⁰ uitgevoerd naar een nieuwe Kleinschalige Forensische Voorziening voor Jeugd (KJVJ) in Amsterdam. Deze studie onderzoekt zowel de praktische als de financiële haalbaarheid van een dergelijke voorziening en hoe deze geïntegreerd kan worden in het bredere zorglandschap. Een KJVJ zou een alternatief kunnen bieden voor gesloten jeugdzorg.

¹⁰ Haalbaarheidsstudie KJVJ, in opdracht van Levvel, 2024

Uitgangspunten hierbij zijn:

1. Afbouw van gesloten jeugdzorg
2. Vrijheidsbeperking op maat
3. Maatwerk voor forensische en civiele plaatsingen
4. Gerichtte zorg en veiligheid

Om een KfVJ effectief te laten functioneren als een alternatief voor gesloten jeugdzorg en om jongeren met complexe forensische problematiek beter te bedienen is het van belang dat er antwoorden c.q. oplossingen worden gevonden voor de huidige knelpunten.

Deze knelpunten zijn:

- Huidige problemen met de doelgroep - Jongeren met zowel een civiele als justitiële titel krijgen momenteel niet de juiste zorg binnen de bestaande voorzieningen.
- Veiligheidsrisico's - De jongeren met een forensisch profiel verharderen, wat leidt tot grote veiligheidsrisico's binnen bestaande open voorzieningen.
- Gebrek aan geschikte alternatieven - Door de sluiting van gesloten voorzieningen is er een tekort aan kleinschalige, gespecialiseerde voorzieningen voor jongeren met een forensisch profiel.
- Capaciteitsproblemen in bestaande voorzieningen - De bestaande KVJJ (Kleinschalige Voorziening voor Justitiële Jeugd) in Amsterdam heeft vaak niet voldoende capaciteit om aan de vraag te voldoen.
- Complexiteit van samen plaatsen van civiele en justitiële jongeren - Een belangrijk knelpunt is of het haalbaar en wenselijk is om jongeren met civiele en justitiële titels samen te plaatsen in één voorziening.
- Financiering en implementatie - Het is nog onzeker hoe de financiering van een KfVJ eruit zou moeten zien.
- Behoeftte aan integratie met bestaand zorgnetwerk - Het nieuwe KfVJ moet goed aansluiten op het bestaande Amsterdamse forensisch zorgnetwerk en andere relevante voorzieningen, zoals onderwijs en dagbesteding.

3.3.4 Extra Ondersteunende Voorziening

In de bovenregionale uitvoeringsagenda Thuis voor Noordje 2022 is opdracht gegeven aan de partners van TvN om gezamenlijk een Extra Ondersteunende Voorziening (EOV) te organiseren. Er is een werkgroep opgericht om een opdrachtbeschrijving voor deze EOv op te stellen.

De doelgroep van de EOv zijn jongeren die buitenregionaal worden geplaatst, omdat ze niet terecht kunnen op de bestaande JeugdzorgPlus-locaties in Noord-Holland.

Zorgaanbieders hebben ervoor gekozen om geen EOv in de vorm van een voorziening op te richten, grotendeels vanwege de redenering dat aanbod vraag creëert.

Daarentegen is er wel een DoorbraakTeam - Thuis voor Noordje opgezet. De deelnemers hierin zijn directeurs of mensen met een gelijkwaardige mandaat van de zorgaanbieders Parlan, Levvel, Kenter, GGZ-NHN, iHub, Prinsenstichting, 's Heerenloo, Youké, en één vertegenwoordiger van de GI's, evenals één directeur-bestuurder van het SWV die onderwijs vertegenwoordigt. Bij een dreigende buitenregionale plaatsing kan in dit team gezamenlijk een oplossing worden bedacht, waarbij elke zorgaanbieder zijn verantwoordelijkheid neemt om, indien nodig en als er capaciteit is, een jeugdige op te nemen in bestaande voorzieningen.

Gezien de huidige landelijke ontwikkelingen met betrekking tot de kwaliteit en beschikbaarheid van buitenregionale plekken, zoals de Harreveld in Gelderland, zal er versneld een passend zorgaanbod binnen Noord-Holland moeten worden ontwikkeld. Verschillende oplossingsrichtingen worden verkend. In dit kader staat de ontwikkeling van een EOv opnieuw op de bovenregionale agenda.

3.3.5 Onderzoek en kennisdeling Intensief ambulante teams¹¹

Uit de dagelijkse praktijk blijkt dat overbelasting van ambulante teams en zorgen over de veiligheid van jeugdigen vaak leiden tot uithuisplaatsingen. Dit wordt meestal veroorzaakt door de complexiteit van de vragen van gezinnen of het ontbreken van de juiste expertise in de teams van aanbieders. Kortom, deze zorgvraag kan nog niet adequaat beantwoord worden.

In de uitvoeringsagenda Thuis voor Noordje 2023 is daarom gesproken over de vormgeving van intensief ambulante gezinsteams (IAG's) per jeugdregio in Noord-Holland. Deze teams bieden aanvullende ondersteuning op bestaande vormen van intensieve thuisbegeleiding en -behandeling, met als doel maximale ondersteuning te bieden in de thuissituatie, open leef- en behandelgroepen en/of pleeggezinnen, zodat jeugdigen niet onnodig met door- of uithuisplaatsing worden geconfronteerd. De behandeling en begeleiding richt zich integraal op het gehele gezin.

¹¹ Kennisdeling en onderzoek Intensief Ambulante Teams, 2024

De ambitie dat jeugdigen, ook met complexe problemen, zo thuis mogelijk opgroeien, is verankerd in landelijke en regionale plannen. De jeugdzorg voor deze doelgroep moet kwalitatief beter en financieel houdbaarder worden ingericht.

De ontwikkeling van de intensief ambulante gezinsteams ligt primair bij de jeugdregio's in samenwerking met jeugdhulpaanbieders en GI's. De doelen zijn:

1. Escalatie van thuissituaties voorkomen.
2. Voorkomen van (nieuwe) instroom in gesloten setting.
3. Bespoedigen en verduurzamen van de uitstroom

Met de focus op samenwerking binnen Noord-Holland wordt gewerkt aan kennisdeling en het delen van informatie. De netwerken van gemeenten, jeugdregio's en GI's gebruiken deze kennis om hun intensief ambulante gezinsteams verder vorm te geven. Door kennis en ervaringen te delen, wordt een gezamenlijk lerend netwerk voor de verdere groei van deze teams ontwikkeld.

Het project richt zich op het delen van kennis, ervaring en onderzoek om te komen tot een gezamenlijk lerend netwerk.

De resultaten worden in samenwerking met jeugdhulpaanbieders en GI's uitgewerkt, gebaseerd op de principes van TvN. Daarnaast is aandacht nodig voor de benodigde ambulante expertise bij de ontwikkeling van dagprogramma's als alternatief voor residentieel onderwijs.

Een pilot in West-Friesland (WF) is momenteel in voorbereiding en de voorgenomen startdatum is het eerste kwartaal van 2025.

3.3.6 Bestuurlijke verkenning Onderwijs en Jeugdhulp

In Noord-Holland hebben drie onderwijscoalities subsidie ontvangen om 1) het onderwijs aan te laten sluiten op de af- en ombouw van gesloten jeugdhulp, en 2) bij te dragen aan het onderwijs voor leerlingen tijdens hun deelname aan of verblijf in gesloten en open jeugdzorg. De huidige subsidies lopen tot eind juli 2025.

Leerlingen zijn gebaat bij een ononderbroken schoolloopbaan. Dit betekent dat er zoveel mogelijk continuïteit in het onderwijs moet zijn tijdens hun deelname aan open of gesloten jeugdhulp, ongeacht waar dat onderwijs plaatsvindt. Het thuisnabije onderwijs moet als gelijkwaardige partner betrokken zijn bij de planvorming en uitvoering van dit plan. Idealiter blijven jongeren onderwijs volgen op hun thuisnabije school.

Goede samenwerking tussen alle partijen is essentieel om deze ambitie te realiseren, zeker zolang onduidelijk is hoe deze ambities landelijk worden gefaciliteerd met passende financiering en wettelijke kaders.

3.3.7 Bovenregionale ondersteuningsteam KWV

In 2022 heeft de werkgroep 'Ambulante Ondersteuning en Extra Ondersteunende Voorziening' een rapport opgeleverd met vier schillen voor de ondersteuning van jeugdigen en personeel in kleinschalige woonvoorzieningen (KWV's). De derde schil richt zich op de ondersteuning van het personeel en het team dat werkzaam is in de KWV's.

Uit de dagelijkse praktijk blijkt dat overbelasting van een team een veelvoorkomende reden is voor het gedwongen vertrek van een jeugdige. Naast de ondersteuning en behandeling vanuit de Intensief Gezinsgerichte Teams (IGT) of Intensief Ambulante Teams (IAT) die begeleiding en coaching bieden aan de professionals én de eventuele bemoeienis van het CCE voor consultatie en advies, kan het nodig zijn om extra ondersteuning te organiseren. Hiervoor is een opdracht uitgezet en een projectplan voor een pilot geschreven, gericht op de ondersteuning van professionals in een KWV.

De bedoeling is om deze ondersteuning preventief in te zetten, en niet pas wanneer het 'misgaat'. Om die reden richt het ondersteuningsteam zich op de volgende twee zaken:

1. Hersteltijd voor het personeel: ruimte om te herstellen wanneer de werkdruk hoog is.
2. Praktische ondersteuning: dit kan op verschillende manieren worden ingevuld, zoals het inzetten van een extra persoon op de groep of het begeleiden van een jongere naar een externe afspraak.

3.3.8 Plaatsingscoördinatie en digitale ondersteuning

Zoals eerder beschreven, is er onvoldoende zicht op het aantal en de beschikbaarheid van verblijfslocaties voor de doelgroep van TvN. Ook ontbreekt het aan inzicht in mogelijke alternatieve vormen van ambulante hulpverlening voor deze groep. Aangezien deze jongeren niet altijd via het RET worden geplaatst, is het onduidelijk of deze plaatsingen voldoen aan de afspraken binnen TvN. Dit roept zorgen op over de kwaliteit en betaalbaarheid van de voorzieningen. Daarom is er de intentie om te werken aan een vorm van plaatsingscoördinatie, inclusief digitale ondersteuning.

Het voorstel is om:

- Gezamenlijk een werkwijze voor matching en plaatsing te ontwikkelen voor de doelgroep van TvN op de schaal van Noord-Holland.
- Deze werkwijze te ondersteunen met data en monitoring van beschikbare locaties en alternatieve vormen van jeugdhulp in Noord-Holland die geschikt zijn voor deze doelgroep.

De inrichting van de werkwijze op bovenregionaal niveau moet deel uitmaken van het reguliere proces (toegang) in de jeugdregio's. Hierbij speelt de rol van de meeste RET's een belangrijke rol in het vinden van oplossingen voor vastgelopen casuïstiek. Daarnaast is het Doorbraakteam TvN relevant, waarbij bestuurders van aanbieders, onder leiding van een procesversneller, doorbraken forceren voor jongeren die bovenregionaal vastlopen in de keten en worden doorverwezen door de RET's.

De verdere vormgeving van de plaatsingscoördinatie kan gebaseerd worden op de resultaten van onderzoeken en evaluaties rond triage, instroom en plaatsing in een KVV, alsook bij kleinschalige woonvoorzieningen, maatwerkoplossingen en vijf weerbarstige doelgroepen (BEN-NH). Het is ook belangrijk om het onderwijs goed te betrekken.

Bovenstaande voorwaarden bepalen de inrichting van werkafspraken en een ondersteunend digitaal instrument.¹²

3.3.9 Digitale innovatie

De jeugdzorg in Noord-Holland staat onder grote druk door toenemende hulpvragen, personeelstekorten en financiële beperkingen. De reflex is snel om te grijpen naar bekende oplossingen. Om echter radicaal te veranderen, zijn frisse blikken van buitenaf nodig om complexe vraagstukken anders aan te pakken. Digitale innovatie kan een cruciale rol spelen in het aanpakken van deze uitdagingen.

Achterliggende behoeften voor digitale innovatie:

- Efficiëntie en tijdbesparing: gebruik van 'AI-tools' en spraakgestuurd rapporteren.
- Betere behandelingsmethoden: implementatie van 'VR-therapie'.
- Gezondheidsmonitoring: inzet van smartwatches.

Toekomstwensen:

- Betere integratie van systemen: systemen die beter met elkaar communiceren.
- Meer training en ondersteuning: om nieuwe technologieën effectief te gebruiken.

¹² Digitale ondersteuning verblijven jeugdhulp NH en Bijlage II Opdrachtbeschrijving Plaatsingscoördinatie en digitale ondersteuning NH

3.3.10 Afbouw JZ+ Expect Jeugd

Het doel van dit onderzoek is om zicht te krijgen op de belemmerende en succesfactoren van alternatieve oplossingen voor een JZ+ in regio Noord-Holland. Hierbij ligt de focus op de transitie van de gesloten jeugdhulp van Parlan naar een ambulant team ter voorkoming van uithuisplaatsingen in combinatie met open KWV's. Hiermee wordt geleerd van de praktijk, wordt gereflecteerd op wat er goed ging en wat beter kan, en kan daarmee ondersteuning geboden worden aan professionals in hun werk om het aantal gesloten plaatsingen verder terug te dringen. Daarnaast draagt het bij aan een nieuw, innovatief zorgaanbod met betrekking tot de behandeling van jongeren met ernstige, complexe problematiek, wat mogelijk landelijk ingebed kan worden.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door Expect Jeugd i.s.m. de Academische Werkplaats RisicoJeugd, Partners voor Jeugd, Parlan en de gemeente Haarlem

3.4 Onderwijs en zorg

In het verleden moesten kinderen tijdens een residentieel jeugdhulptraject vaak van school wisselen, zonder dat ouders en kinderen inspraak hadden in de keuze van de nieuwe school. Maximaal drie maanden na de start volgde automatisch inschrijving bij de school van de jeugdhulpinstelling. Het onderwijs moest in dat geval aansluiten bij de keuzes die vanuit het jeugdhulp perspectief (door een rechter) werden gemaakt. Voor de meeste kinderen en jongeren is het wisselen van school moeilijk: ze moeten afscheid nemen van vrienden, hun vertrouwde omgeving en leraren, wat gevoelens van isolatie en eenzaamheid kan veroorzaken. Bovendien sloot het onderwijs tijdens het residentiële traject vaak niet aan bij het ontwikkelingsniveau van de leerlingen. Daarom werd in een recent kamerdebat gepleit voor een 'leerrecht' voor deze jongeren..

Onderzoek van de Academische Werkplaats Risicojeugd¹³ toont aan dat de afbouw van JeugdzorgPlus leidt tot verschuiving van problematiek. Een succesvolle transitie van Jeugdzorg Plus vereist goede onderwijsalternatieven.

¹³ <https://werkplaatsenjeugd.nl> Eindrapport kleine groepen bij grote problemen, kleinschalige voorzieningen als alternatief voor gesloten jeugdhulp

De overgang naar kleinschaligheid en kortere trajecten vormt extra uitdagingen voor het onderwijs. Er is behoefte aan een goed onderwijsperspectief en een lange termijnvisie, zowel op casusniveau als beleidsmatig.

Onderwijs en zorg zijn essentieel voor de ontwikkeling en het welzijn van jongeren, vooral voor degenen met intensieve zorgbehoeften of problematische thuissituaties. Een integrale benadering is noodzakelijk; onderwijs en zorg moeten naadloos op elkaar aansluiten.

In het Plan van Aanpak Residentieel Onderwijs van de Coalitie 0-uitschoolplaatsingen wordt gesteld dat iedere jongere recht heeft op onderwijs, talentontwikkeling en een positieve schoolloopbaan. Onderwijs biedt hoop en perspectief, en moet altijd toegankelijk zijn, ongeacht de zorgsituatie. Het is cruciaal om ontwikkeling in een normale leefsituatie te waarborgen, met behoud van de band met het gezin en het netwerk.

Hoewel de noodzaak van integratie tussen zorg en onderwijs al langer erkend wordt, gebeurt dit in de praktijk vaak niet. Onderwijs is echter een belangrijke succesfactor in de transitie van de gesloten jeugdzorg. Er is meer en nauwere samenwerking nodig. Kennisdeling, betrokkenheid, begrip en vertrouwen tussen partners zijn cruciaal.

De zorgsector werkt al geruime tijd aan de afbouw van gesloten jeugdzorg, maar de transitie binnen het onderwijs is relatief nieuw. De randvoorwaarden zijn vaak nog niet volledig uitgewerkt. Het is belangrijk rekening te houden met verschillen in tempo tussen de zorg- en onderwijssector, en wetswijzigingen op nationaal niveau zijn noodzakelijk.

3.5 Alternatieven, facilitering en ondersteuning

Naast traditionele residentiële verblijven zijn er steeds meer alternatieven voor jeugdzorg ontwikkeld die gericht zijn op het ondersteunen van kinderen en gezinnen in hun eigen omgeving. Deze alternatieven zijn ontworpen om uithuisplaatsingen te voorkomen en gezinnen te helpen met complexe problemen.

Door een holistische benadering te hanteren, waarbij het kind en gezin centraal staan, kunnen zorgbehoeften tijdig en effectief worden aangepakt. Het is belangrijk dat ook de juiste onderwijsalternatieven beschikbaar zijn, om te voorkomen dat problematiek alleen verschuift.

Hieronder een (niet uitputtend) overzicht van diverse alternatieven.

Preventie

StroomOp werken is een manier van kijken en interveniëren die ervan uitgaat dat je beter eerder in het leven van kinderen de juiste dingen kunt doen, zodat probleemgedrag niet zo groot hoeft te groeien. Er wordt gewerkt aan alternatieven voor (gesloten) residentieel verblijf met een brede, gedeelde verklaring. Het kind en gezin staan centraal, en er wordt gehandeld vanuit hun behoeften. Dit houdt in dat actief meningen worden gevormd, initiatieven worden ontplooid, en informatie wordt verzameld en gedeeld. Het doel is om de jeugdhulp dagelijks te verbeteren, zodat eerder en effectiever zorg kan worden geboden, wat bijdraagt aan duurzame systeemverandering binnen de jeugdzorg.

Ambulantisering

Er worden (domeinoverstijgende) ambulante teams ingericht die gezinnen en onderwijs helpen om uithuisplaatsingen te voorkomen. Deze Intensief Ambulante Teams (IAT) zijn verbonden aan de Regionale Veiligheidsteams. IAT's hebben kennis van complexe, meervoudige problemen en zijn gericht op het ondersteunen van kinderen, zodat zij thuis kunnen blijven wonen en naar school kunnen gaan. Dit gebeurt met een intensieve outreachende aanpak, waarbij de expertise van JeugdzorgPlus aan de voorkant van de zorgketen wordt ingezet, zodat hulp snel en effectief kan worden geboden.

Spankracht

Spankracht biedt 24/7 extra ondersteuning aan jongeren in de specialistische jeugdhulp die een crisis willen voorkomen. Deze laagdrempelige ondersteuning omvat verschillende opties, zoals online hulp, een ontmoetingsplek of tijdelijke opvang voor een nacht. De ondersteuning wordt afgestemd met alle betrokken hulpverleners en kan, met toestemming van de jongeren, ook het gezin, onderwijs en andere naasten betrekken. Dit zorgt voor een integrale aanpak die aansluit op de behoeften van de jongeren.

Kind in gezond Systeem (KINGS)

KINGS is een behandelprogramma voor gezinnen die te maken hebben met ernstige problemen, zoals trauma door huiselijk geweld, misbruik of verwaarlozing. Het doel van KINGS is om zowel het kind als de ouders te helpen, door hen samen te behandelen. De focus ligt op het verwerken van trauma's van kinderen en ouders en het verbeteren van de opvoedingsvaardigheden van de ouders. Het programma duurt gemiddeld zes tot acht weken en vindt plaats in een behandelcentrum, waar het gezin intensieve begeleiding krijgt. Elke dag is er gezinsbehandeling en wordt gewerkt aan het herstellen van de gezinsdynamiek. De therapie richt zich niet alleen op het kind, maar ook op het versterken van de ouders, zodat ze beter in staat zijn om een gezonde opvoeding te bieden.

Dit gezinsgerichte aanbod kan uithuisplaatsingen en JZ+ in het bijzonder voorkomen, omdat het zich richt op het doorbreken van intergenerationele problemen.

Erkenning en betere informatie voor gezinnen en naasten

Een belangrijk aspect van alternatieve jeugdzorg is het vergroten van erkenning en informatievoorziening voor gezinnen en naasten. Door hen te erkennen en beter te informeren, kan de effectiviteit van de zorg verbeteren. Belangrijke elementen van deze benadering zijn:

1. Erkenning van het gezin
2. Informatievoorziening
3. Ondersteuning van naasten
4. Holistische benadering
5. Preventie van uithuisplaatsingen

Deze aanpak sluit aan bij de beweging in de jeugdzorg om meer te focussen op preventie, ambulante zorg en het versterken van gezinnen en onderwijs, in plaats van op residentiële oplossingen. Door erkenning en betere informatie te bieden, verbetert de kwaliteit van zorg voor kinderen en jongeren, met een positieve impact op hun leven.

Zorginhoudelijke doorontwikkeling

Aansluitend op het voorgaande en op basis van nieuwe inzichten veranderen ook de behandelmethodieken. Vanuit de zorg wordt ingezet op:

- Relationeel werken - het centraal stellen van de ander
- Holistische behandelmethoden
- Sterke focus op welzijn
- Integratie van psychosociale Interventies
- Innovatieve behandelmethoden
- Een multidisciplinaire aanpak
- Preventieve zorg
- Focus op talentontwikkeling
- Ondersteuning van naasten
- Geweldloos verzet
- Menswaardig behandelen en begeleiden

Door deze benaderingen en methodieken te integreren, kunnen de zorgprofessionals zich richten op het welzijn van jongeren en hen in staat stellen om zo volwaardig mogelijk te leven.

4. Vervolgstappen en conclusie

4.1 Overzicht van de te ondernemen acties 2024-2028

De transitie van JeugdzorgPlus in Noord-Holland is volop in gang. Naast de eerder beschreven maatregelen en bewegingen worden nieuwe stappen gezet en aanvullende acties ondernomen. Deze acties worden gezamenlijk opgepakt door alle betrokken partijen, in brede dialoog. De reeds bestaande processen en overlegstructuren binnen Noord-Holland worden hiervoor ingezet.

De SPUK-regeling, die naar verwachting in het najaar van 2024 gepubliceerd wordt, stelt duidelijke voorwaarden voor het toekennen van middelen, gericht op het behalen van resultaten. In lijn met eerdere SPUK-regelingen worden aanvullende randvoorwaarden gehanteerd bij de toekenning van middelen. Voorbeelden hiervan zijn een meerjarige, sluitende begroting en een toekomstbestendige, gezonde bedrijfsvoering.

Voor de in de SPUK-regeling genoemde uitvoeringsperiode 2024-2028 kunnen de volgende acties worden geïdentificeerd:

Actie	Onderwerp	Toelichting
1	Zorgaanbod	Met voorrang plekken organiseren voor jongeren die nog buitenregionaal geplaatst zijn en medio 2025 terugkomen naar Noord-Holland. Dit gebeurt niet individueel, maar in één keer. Vervolgens wordt bepaald welke perspectiefbiedende zorg nodig is.
2	Frictiekosten	In kaart brengen, definiëren en, waar mogelijk, op basis van de SPUK-regeling dekken van de frictiekosten die op dit moment nog worden gemaakt door de jeugdzorgplus-aanbieders en/of gemeenten.
3	Capaciteit	Huidige capaciteit en alternatieven van alle Jeugdzorg(Plus)-aanbieders en lvb-aanbieders in Noord-Holland volledig in kaart brengen
4	Zorgaanbod	In samenwerking met het domein Justitie en Veiligheid een nieuw zorgaanbod ontwikkelen voor de doelgroep met een hoog forensisch profiel.

5	Zorgaanbod	Het aanbod van nog gesloten kleinschalige groepen doorontwikkelen naar onvoorwaardelijk <i>open</i> wonen, los van de d uur van een machtiging gesloten jeugdzorg. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met het onderwijs, TvN, RvdK, de jeugdreclassering, het OM en de kinderrechtshouders. Het creëren van experimenteerterruimte en pilotprojecten kan hierbij helpen.
6.	Financiering	Overgaan tot capaciteitsfinanciering voor de huidige KWV's. Hiervoor wordt tijdelijk dekking gezocht in SPUK-middelen, waarna een bestendige en haalbare financiering door gemeenten moet worden gerealiseerd. Daarbij wordt het eenvoudiger om gebruik te maken van het brede aanbod van de verschillende zorgaanbieders in Noord-Holland. De zorgvraag van de jeugdige wordt leidend, in plaats van de inkoopafspraken van gemeenten. Ook op landelijk niveau zal dit onderwerp worden geagendeerd.
7.	RET's	De Regionale Expertteams positioneren en toerusten om casuïstiek op proces te begeleiden en hierin samen te werken met scholen en de GI's. Tevens in kaart laten brengen hoeveel medewerkers geschoold zijn in de Verklarende Analyse en hoeveel supervisie hierop geboden wordt
8.	Aanbieders	Strategische (vastgoed)plannen opstellen of bijwerken. Daarbij staat de vraag centraal welke alternatieve zorgvormen geboden kunnen worden en hoe dit op een duurzame manier bereikt kan worden
9.	Leren	Samenwerking en kennisdeling bevorderen tussen gemeenten, zorgaanbieders, jeugdbeschermers en -reclassering, RvdK, onderwijs- en kennisinstellingen volgens het triple helix-model
10.	Zorgaanbod	Het verdiepen van inzicht en het aanjagen van de doorontwikkeling van behandelmethoden en het zorglandschap. Dit proces moet continu blijven ontwikkelen en mag niet statisch worden.
11	Onderwijs	Het verder uitwerken en implementeren van de prominente rol van het onderwijs. Het is essentieel om deze rol concreter te maken en ervoor te zorgen dat onderwijs een steviger en meer geïntegreerd onderdeel wordt van de doorontwikkeling binnen de jeugdzorg.
12	Zorgpersoneel	Continue training, coaching, supervisie en reflectie van begeleiders in de KWV's met langere inwerkperiodes en een goede salariering.
13	Zorgpersoneel	Meer aandacht geven aan het perspectief van de medewerkers en de organisatie zelf, met name voor de beschikbaarheid van arbeidskrachten in de huidige arbeidsmarkt. Dit aspect zou een integraal onderdeel moeten vormen van de doorontwikkeling, zodat de personele capaciteit en werkdruk effectief kunnen worden aangepakt.

14	Investerings	Investeren in het stoppen van de instroom door de juiste processen te ontwikkelen voor: → het stoppen van spoedplaatsingen → het opstellen van een gedeelde gedragen verklarende analyse waar alle betrokkenen overeenstemming over hebben bij elke voorgenomen spoedplaatsing → het inruimen van tijd om een voor elke voorgenomen uithuisplaatsing een goede gedeelde gedragen verklarende analyse te maken – voordat de RvdK het eigen onderzoek gaat starten
15	Zorgaanbod	Het in kaart brengen van de voorwaarden waar alternatieve voorzieningen aan moeten voldoen en het ontwikkelen van deze projecten/ voorzieningen of door aanpassing van bestaande projecten/voorzieningen.
16	Zorgaanbod	Doorontwikkeling van het opheffen van de buitenregionale plekken en het ontwikkelen van alternatieven.
17	Zorgaanbod	Het onderzoeken en (mogelijk) ontwikkelen van een EOv (Extra Ondersteunende Voorziening) o.a. als alternatief op de 1 op 1 plaatsingen
18	Zorgaanbod	Het ontwikkelen van (preventieve) voorzieningen en alternatieven, zoals het ontwikkelen en opzetten van een Intensief Ambulant Team en het ontwikkelen van alternatieven tussen thuis wonen en een residentiële plaatsing.
19	Data	Om de transitie effectief te kunnen monitoren en (bi)jsturen, is betrouwbare data essentieel. Het begint met het vaststellen van de 0-situatie. Daarom wordt er een dashboard ontwikkeld dat data uit verschillende bronnen samenbrengt. Dit dashboard integreert informatie van gemeenten, zorgaanbieders, het CBS, berichtenverkeer binnen iJw/iWmo, en CORV, op lokaal, regionaal en nationaal niveau.

Bovenstaande lijst van acties is geen uitputtende opsomming en wordt voortdurend aangevuld op basis van voortschrijdende inzichten.

4.2 Conclusie

Het vraagstuk van de afbouw van JeugdzorgPlus in Noord-Holland is omvangrijk en complex. Het is niet morgen opgelost en het valt ook niet te vereenvoudigen, hoe groot die wens ook is. Opgepast moet worden dat de snelle oplossingen van vandaag niet de problemen van morgen worden. Tegelijkertijd mag dat de gezamenlijke ambitie niet in de weg staan en vraagt het om lef van alle betrokken partijen.

De afbouw van de gesloten jeugdzorg brengt onzekerheden met zich mee, wat onontkoombaar is bij een transitie.

Het is de kunst om met deze onzekerheid om te gaan en op doordachte wijze stappen vooruit te zetten. Dit vraagt om een lerende aanpak, evenals meer ruimte voor fluïde en hybride zorgvormen tussen aanbieders, sectoren en in de zorgketen.

In Noord-Holland is Noordje op weg, op weg naar thuis. De in dit plan beschreven ontwikkelingen gaan verder en worden aangevuld met hetgeen de aanvullende SPUK-middelen en eventueel opvolgende regelingen mogelijk maken.

Gezamenlijk bereikte resultaten worden geanalyseerd, acties worden ondernomen en er wordt geleerd.

Feedback, verantwoordelijkheid en open communicatie zijn daarbij essentieel.

Het uiteindelijke doel is helder: het bieden van de beste hulp en ondersteuning aan kwetsbare jongeren.

Colofon

Auteurs:

Pieke Houben - Procesversneller BEN NH

Erika de Jong - Programmamanager BORN, gemeente Amsterdam

Hanneke van Noort - Senior adviseur onderwijs- en jeugdbeleid, Jeugdvisie

Christine Pollmann - Programmamanager BEN NH

Liesbeth Postma - Directeur Zorg, Levvel

Mariska Siksma - Regionaal Beleidsadviseur Jeugdhulp, Dijk en Waard

Karin van Zanen - Senior Beleidsadviseur Jeugd, gemeente Amsterdam

Mirjam Zevering - Manager De Jeugd- & Gezinsbeschermers

Pauline Hulspas - Projectsecretaris, Roek Consultancy

Arjen Roek - Projectleider, Roek Consultancy

Met dank aan Wim van der Zwaag voor de illustraties van Een Thuis voor Noordje

In opdracht van:

Roek
consultancy

Partner in verandering en ontwikkeling
www.roekconsultancy.nl